

Politikai
röpiratok

5

5
47

KOSSUTH LAJOS

SEPTEMBER 28. LEVELÈRE.

IRTA

BÁNO JOZSEF.

Motto

„Il ne faut vouloir l'impossible.“

*Kossuth Lajos által idéve
III. Napoleon.*

14.

PEST, 1867.

KIADJA RÁTH MÓR.

DEBALLAGI MÓN.

Véleményem szerint három fővád foglaltatik e levélben, — első vonalban az országgyűlési többség, és közvetve a miniszterium ellen.

Első vád. A közösügyi szerződés nem kölcsönös védelmi, hanem egy közel eszközendő támadásra kötött transactio.

Második vád. Az országgyűlés többsége egy németországi háboru felé sodorja a nemzetet.

Harmadik vád. Az országgyűlés többségének eljárása a csehekét és horvátokat tette ellenségünkké, és egy orosz invasiot fog nyakunkra hozni.

A mostani körülmények között Magyarországbán sulyosabb vád nem érhet senkit. Ez hazaárulás. Sőt több. A haza elvesztése.

I.

Mi az elsőt illeti, ha valaki a közösügyi szerződést nem kölcsönös védelmi, hanem mit tudom én, minő külön célra kötött transactionak állítja, — az általában tagadja magát a *pragmatica sanctiot*, mert a magyar nemzet 1867-ben csak azon kötelezettségének adott kifejezést, melyet ősei 1723-ban magukra vállaltak.

A közösügyek létezését s a kiegyenlítés szükségét egy párt sem tagadta.

A kiegyenlítés módja lehetett csak pártkérdés, de miután széles Magyarországon elme mindez ideig, sőt maga Kossuth sem tudott mai napig jobbat tervezni, elfo-

gadta a többség azt, mit a körülmények számbavételével hazájára nézve legüdvösebbnek vélt.

És így, megvallom, annak szájából, ki Magyarország államviszonyait annyira ismeri, ezen állítás, ezen vád, megfoghatatlan.

Hogy állításának súlyt szerezzen, felhossa Kossuth azon körülményt, hogy Beustot „Drezdából ide átültették;” — és idézi Beust szavait, miszerint: „Magyarországgal azért kell kiegyezkedni, mert különben a birodalomnak nagy és régi történelmi állása vissza nem szereshető.” — És hol van ezen nagy és régi történelmi állás? Kérdi Kossuth. És felel: „Van Németországban.”

Véleményem szerint pedig éppen azon körülmény, hogy báró Beust közvetlenül a königgrätzi catastropha után lön az osztrák államügyek vezetésével megbizva, megezáfolja magát a vádat és szavainak azon értelmezését, melyet Kossuth nekik tulajdonít.

Mert azon körülmény, hogy a fejedelem ezen catastropha után nem az osztrák diplomatákból választotta főminiszterét, annyit jelent, hogy az elmúlt — és akár a kül, akár a belpolitikát tekintve — meddőnek bizonyult rendszerrel szakítani akar, s azért szólit be egy talentooms külországi diplomatát, hogy ez a régi szokások, emlékek, összeköttetések, befolyások által — mint az osztrák miniszterek — ne legyen az elavult rendszerhez kötve, hanem kövessen egy egészen új, más utat mint háromszáz esztendő óta az osztrák diplomaták.

Ha ezen értelmezést nem adjuk Beust kinevezésének, akkor lehetlen volna kimagyarázni, hogy a századok óta absolut Ausztria egy idegent és ehhez — mi még soha nem történt — protestanst ruházzon fel ennyi hatalommal.

De hiszen ott állott a fejedelem előtt egy szép példa:

a bécsi Burg ablakai előtt áll Savoyi Eugen hercegnek gyönyörű lovag-szobra.

Nem juthatott-e eszébe, hogy ezen idegen tanácsadó mily helyesen — s a Lajthán tul századok óta talán egyedül helyesen — fogta fel Ausztriának és Magyarországnak állását? — És mennyi fényt árasztott a monarchiára?

Ha tehát Beust kinevezését így fogjuk fel, a mint — véleményem szerint — másként nem is lehet, akkor szavai is egészen más értelmet kapnak.

Ugyanis, mit mond Ő. Azt mondja, hogy csak így szerzhető vissza „a birodalomnak nagy és régi történelmi állása.”

No már bármi vizás volt is eddig az osztrák politika, mégis azt tenni fel Beustról, vagy bármely osztrák miniszterről, hogy azon pillanatban, midőn az ellenség néhány heti hadjárat után — három vagy talán négyszáz-ezernyi védő sereg daczára — a birodalom fővárosának kapuin kopogtat; — hogy azon pillanatban, midőn a porosz — mely vallásánál, culturájánál, geographiai helyzeténél csakugyan hivatva van valaha egyesíteni Németországot — oly katonai erőt, ügyességet és fensőséget tud kifejteni, mely bámulatra ragadja nemcsak Ausztriát, de az egész világot — mondom, azon pillanatban arra gondolni, hogy a nagy és történelmi állás Németországban visszaszerzettessék; — véleményem szerint — legalább is igen naiv fel- vagy ráfogás.

És nézzük, hogy is állunk ezen Németországgal.

Ha a dynastia valóban nagy és régi történelmi állását veszszük Németországban, akkor vissza kell menni Habsburg Rudolf vagy legalább ötödik Károly korára.

Az valóban nagy és régi.

Igen, de akkor még Ausztria birodalom nem volt, Beust pedig birodalomról szól.

Mikor birodalommá alakult a reformatió után, akkor már a befolyás is hanyatlott: — hanyatlott fokozatosan a westphali béke után, s még inkább, mióta a nagy választófejedelem egy jövendő nagy Poroszország elemeit megalkotá; s első Ferencz lemondása a római császári címéről (s voltaképen csak ekkor lett Ausztria névleg és de facto birodalom) és az 1848—49. János főherceg-féle Reichsverweserei ezen hanyatlásnak legutolsó kézzelfogható kinyomata volt.

Én tehát az ausztriai birodalomnak sem nagy, sem régi történelmi állását Németországban felfedezni nem tudom.

De ha Kossuth Lajos felteszi (mert ez csak suppositum), hogy a birodalom nagy és régi történelmi állása Beust szájában Németországra vonatkozik, miért ne tehetnénk mi fel, és több joggal, hogy ez Spanyolországra, Német-Alföldre, Olaszországra, Törökországra, sőt Amerikára vonatkozik. Mondhatja-e valaki, hogy Ausztriának, és itt már a de facto birodalomnak nagy és régi történelmi állása nem ezen országok neveivel, sőt nagyrészt birtoklásával áll kapcsolatban?

De jaj neked, szegény magyar nemzet, mert ha mindezeket kötelességed lesz visszaszerezni, valóban, ha Árpád honfoglalása óta a haza védelmében elhunyt hős fiaidnak milliói ma feltámadnának mind: csekélyek lesznek ez óriás munka véghez vitelére, még ha úgy harcolnak is mint a hun pusztító hős Haagen a Nibelungok óriás harczaiban.

Lám, milyen absurdumok jönnek ki a ferde értelmezésből.

Mit érthetett hát báró Beust, midőn az ominosus szavakat a világba röpíté?

Véleményem szerint azt, hogy Magyarországgal azért kell kiegyezkedni, mert általa a birodalomnak a régihez

hasonló nagy történelmi állása visszaszerezhető, vagyis nagyhatalmi állása — az európai concertben — biztosítható.

És ebben báró Beustnak igaza van, sőt őszintén bevalljuk, hogy miután nekünk szövetségesre okvetlen szükségünk van, s miután mi magunk részére legjobb szövetségest látunk a birodalom népciben — bevalljuk, hogy magunk is azt kívánjuk, és oda törekszünk, miszerint általunk — és sziveskedjék e szóra fektetni a súlyt — miszerint általunk erősödjék a birodalom.

És e szerint lehet-e más a közösügyi szerződés, még a hatalom részéről is, mint valódi védelmi szövetség.

II.

A második vád az elsőnek csak következménye. Az országgyűlés többsége egy németországi meddő háború felé sodorja a nemzetet.

Az első cikkben előadtak, véleményem szerint, ezen feltevést is megezáfolják, mert ha Beust bárónak Ausztria részéről ez nem lehet szándéka; valóban nevetéses gondolni, hogy akkor Deáknak, Andrássynak, vagy az országgyűlés többségének ez legyen szándéka.

De ha ez kézzelfogható is, Kossuth Lajos az irtózatos gyanút oda oltotta, vagy legalább kívánta oltani a nemzet szívébe a magyar törvényhozás ellen. És ez már a soknál is több. Erre felelni kell.

Igaz, hogy azt lehet válaszolni, miszerint Kossuth imitt-amott oda veti, de ezt is csak zárjel között, az ilyenmü phrasisokat: „nem mondom, hogy szándokosan, de elkészítették.“ „nem mondom Önök szándokaiban, hanem tényleg,“ — melyből azt lehet következtetni, hogy Kossuth Lajos oly kegyes, bennünk nem rossz akaratot, csak hígvelejtéséget tenni fel: azonban bocsássa meg tisztelt hazánkfiá, ha bátran kimondjuk, hogy az egész levél oly hangon van írva, és az egész okoskodás oly módon

keresztül vive, s a dialecticának oly ügyes tarka szálaiból szöve, hogy a gyanúgerjedés kikerülhetetlen.

Mert hiszen azt mondja Kossuth, „hogy mi nem rokonszenvezünk Németország egységi törekvéseivel.“ És ez még nem volna nagy baj, de hogy „volt idő, midőn ez nem is volt pártkérdés hazánkban. Ebben mindnyájan egyet értünk, hajdani és mostani miniszterek, jobb és baloldol stb. Ezután előadatik az 1848-ki országgyűlés ebbeli eljárása és határozata.

Mi következik ebből? Következik, hogy akkor nem volt pártkérdés, de most az. Azaz most van párt, még pedig a majoritás, mely nemcsak ellenszenvvel viseltetik a német törekvések iránt, hanem még háborút is akar Németországra vinni. És nemcsak háborút akar, de magyar vérrel vívott háborút, mert hiszen, hogy ezt elérhesse, a magyar országgyűlés megcsinálja az 1867-ki ugynevezett közöstügyi szerződést. — Csupán ezért csinálja meg; és hogy valódi ezélját a nép előtt elpalástolja, tehát ezek Kossuth szavai — „a birodalmi népciveli szövetségzés ködfátyolképet lebegtetit a nemzet szeméi előtt.“

Vajjon van-e még több? Igen is van, mert van e levélben még egy olyan kétértelmű tétel, melyből a ki akarja, vagy a kinek keble gyanúval ugy is megtelt, bizony könnyen jöhet azon gondolatra, hogy a többség vagy a miniszterium egy olyan forma bécsi reactióval áll czimboraságban, mint volt 1848-ban az, mely Magyarországot fegyverrel határozta meghódítani.

A passus következő:

„A mi rugója volt 1848-ban a császári fegyveres megtámadásnak, az rugója 1867-ben a közöstügyi transactiónak.“

Ennyi az egész, csekélység.

Itt legelőször is azt a kérdést tehetnénk, hogy mi módon történhetett hát, hogy azon alapon, melynek

eszközleje 1848-ban főleg maga Kossuth volt, az ilyenmü népképviselőt alapján — oly bárgyu, vagy oly gonosz compániát tudott azon magyar nép Pestre az országgyűlésre küldeni, a mely népről maga Kossuth ugyanczen levelében azt mondja, hogy: „Ha csak pár hónapig is megszabadul az idegen járszalagozástól, nyomban bámulatos tapintattal birja eltalálni a szegnek fejét.“

Mondom, mi módon történhetett, vagy történhetik, hogy azon, talán ötven választás között, melyet csak e napokban jelentett be az elnök a képviselőháznak, még Kossuth levelei után is — alig van egy kettő, mely nem az ugynevezett Deák vagy többség pártjára esett volna?

Vagy ha már történt, mi módon történik, hogy Kossuth, mint Saturnus, saját gyermekét kívánja felfalni?

Mind ezt kérldhetnénk, de hagyjuk e tért, mert vérrünk lázadni kezd.

Előre sejtem az ellenvetéseket, s így talán lesz alkalmunk erről másszor bővebben szólni.

Bebizonyítani csak annyit akartam, hogy daczára né-mely phrasisnak, Kossuth Lajos a magyarországi gyűlés eljárásának öntudatosan rosszszándékát mindenütt előtűnteti.

Mert egy egyszerű tényt öntudatlanul talán véghez vihet még egy nagy testület is, de midőn ráfogják, hogy valamit fokozatosan, combinativ, sőt szemfényvesztő lassu eljárással visz véghez, ott csakugyan öntudatot, még pedig erős öntudatot feltételez mindenki.

De kérdem: tud-e ilyesmiről itt valaki valamit? Ki lebegtet ködfátyolképet a nemzet szemei előtt? Ki akarja a nemzetet háborúba sodorni, — német visszafoglalási háborúba? Nem mindnyájunk legforróbb ohajtása-e, hogy e sokat sanyargatott ország hosszú ideig az áldott békét élvezze?

És így kérdelem. — az onérzet legunnepélyesebb szavával kérdelem, minden tiszteletem mellett Kossuth személye iránt — mi jogosítja fel Kossuth Lajost az ily feltevésre. az ily eljárásra? Lehet-e embernek annyi érdeme e világon, hogy mindenkit bárgyúnak vagy gonosznak tartson? Hát emyire legyalázza Ön saját nemzetét, midőn képviselőiről ilyet tesz fel? Emyire kisebbiti Ön önmagát? Ily szinben mutatja be Ön — a nagy magyar emigrans — Magyarország representatióját a külföld előtt? Ily nemű fényt kíván deríteni általában azon széles alapu jogkiterjesztési elvekre, melyeknek, fájdalom, még annyi ellensége van Európában. de melyeknek Ön a multban — és jelenben is, — oly fényes és nagyhirű képviselője?

Komolyan kérdelem: azt hiszi Kossuth Lajos, hogy egy ily bemutatás ezen elveknél Európában sok proselitát fog csinálni?!

És ha valóban volna is ilyen természetelleni szándék Bécsben t. i. általunk német háborút kezdenni — a mint Kossuth Beust szavai után hiszi — kérdelem: 1848 után annyira emigrált-e minden ész. minden talentum ez országból? Oly lelki szegények lennének Magyarország államférfiai, hogy az ilyen dőre intentiót ne tudnák felfedezni és annak ellentállani?

Es hiszen maga mondja Kossuth, hogy „a magyar katona soha sem fog Bécsnek németországi felsőbbiségeért lelkesülni.“ Ha nem fog lelkesülni — mint magam is hiszem, s gondolom Bécsben is tudják, mert ez volt egyik indoka a rendszerváltoztatásnak — akkor nincs ok a félelemre sem belülről, sem kívülről. nincs ok a gyanusítgatásra, és nincs ok mysticus szavakban figyelmeztetni a nép millióit a közelgő veszedelemre.

De Kossuth tovább megy, s nem törődve a *pragmatica sanctio*val, nem tekintve a birodalom mostani helyze-

tét, állítja — csupán a célra, hogy támadó eszközt nyerjen a magyarban az osztrák. lőn az országgyűlés által megkötve az 1867-ki ugynevezett közösügyi transactio.

Egy csapásra két légy. Rosz akarat a tulsó oldalon, de még rosszabb itt belől! Czimboraság egy reactioval.

Kossuth Lajos bizonyosan sokkal jobban tudja, mint én, mily körülmények összehatása tette, hogy 1723 óta csak most létesült a közösügyi transactio. De ha szabad. — elmondom röviden én is ebbeli nézeteimet.

A mint Angolország megszűnt hódító lenni a száraz földön, midőn megszűnt a Bretagnet. Normandiát és Spanyolországot sanyargatni, és visszavonult saját határába: akkor az egész világ azt hitte, hogy ez gyengeségnek a jele, s hogy Angolország elpusztul; pedig ez éppen az eszélyességnek a jele volt, a nemzet érezte, hogy éppen akkor pusztulna el, ha ez utat tovább is követi. És az angol név csak azóta nagy, tisztelt és hatalmas.

Lehet, hogy a birodalom elhez hasonló processuson készül keresztül menni, csak hogy a nehezebb geographiai és ethnographiai helyzetnél fogva e processus hihetőleg nehezebb lesz.

Századok óta látnia kell az csemények kérlelhetlen folyamát: látnia kell, hogy a birtok és befolyás a biskáji öböltől, a balti, fekete és földközi tengertől, miként szorul mindig szűkebb korlátok közé: látnia kellett csak mult években is, hogy a németországi befolyás-keresés mily hiu ábránd. Szóval látnia kellett, hogy a természet törvényei visszakövetelik sajátjokat, s megmutatják az illetőknek, hogy egy birodalom természetes ereje és súlypontja nem annak határán tul, hanem belől keresendő. — A mint ezt látta, azon pillanatban el kellett dobnni a régi rendszert, a népek bizalmára és alkotmányra fektetni a súlyt; azon pillanatban kellett Magyarországgal őszintén kibékülni.

Ez — véleményem szerint a Lajthántuli szempont; a magyar szempont pedig a következő:

Míg a birodalom feje sok országban volt ur, s bár erőszakolt és így természet elleni módon, mégis ideiglenesen némi hatalomra, még pedig abszolút hatalomra szert tudott tenni; a magyarnak ilyen alkut ezélszeriten kötni nem is lehetett. Nem lehetett egyrészt azért, mert — mint tudjuk 1723-ból — erre a hatalom sem állott rá; de nem lehetett saját érdekében sem, mert az ország ilyen alku által maga ellen még több fegyvert adhatott volna a hatalom kezébe.

Sokszor halljuk e szót; Sadowa; mint vádat esapják arcunkba. Azt mondják, hogy Sadowa és épen Sadowa vagyis Königrätz után nem kellett volna egyezkedni, vagy egészen más alapokon.

Nekem meggyőződésem épen ellenkező.

Nem volt semmi kedvem Sadowa előtt egyezkedni, mert a Németország által megerősödhető Ausztria veszedelmes lehetett volna Magyarországra. Azonban nemesak hajlandó voltam egyezkedni Sadowa után, sőt ezt tenni kötelességemnek tartottam, mert ha a monarchiának decompositiója — némileg általunk is — belső határai közé harapószik és nagyobb mérveket ölt; talán decomponáltatik a monarchia, de decomponálnak minket is; holt ellenkezőleg, az ilyenné reducált és alkotmányos Ausztriával szövetkezni nemesak veszélylyel nem jár, nemesak legtermészetesebb, de Magyarországra — véleményem szerint — életbiztosító is.

Kérdeni fogja valaki: miért nem jár már most veszélylyel? Erre egyszerűen az a felelet: mert ezer éves történet azt beszéli, hogy a ki a nagy Duna völgyében, vagyis Európa dél-keleti centrumában ur akar lenni, annak sulypontja azon föld, melyet őscink elfoglaltak. És kell-e ennél több?

Ha jól fogtam fel: ez kulesa az 1867. évi közösügyi szerződésnek, ez kulesa a magyar politikának. De ebben talán sem rövidlátás, sem hazafiatlanság nincs.

Erre persze megint azt lehet válaszolni, a mi Kossuth Lajos levelében ki is van fejezve, hogy csak azt várja Ausztriai, hogy általunk erőre kapjon, akkor majd megint meddő háborúba fog keverni, és a régi rendszert követni.

Válaszom ez.

Ha megerősödik általunk Ausztria. — megerősödünk mi is, s ha a gyenge, a hatalom csapásai alatt szenvedő Magyarország ellent tudott állani a hatalmas Ausztriának, a természet örök törvényei szerint, az Isten segítségével erőre vergődő Magyarország talán csak könnyebben ellentállhat a saját tűzhelyére szorult Ausztriának.

Hol van itt tehát a veszedelemnek oly mértéke, mely igazolhatná tisztelt hazánkfiának nagy aggodalmait?

Különben még egyet meg kell említenem.

Lehet, hogy Magyarországot és az ausztriai monarchiát veszély fenyegeti, vagy fenyegetheti; de nem azért, hogy az 1867-diki ugynevezett közösügyi transactio létrejött, mert a veszély nem Ausztria természetelleni vágyaitól fog jönni, de jöhet általában azért, mert Ausztria absolut rendszerével szakított, és az alkotmányosság terére lépett; mert kibékült Magyarországgal, és mert Magyarország önmagának vissza van adva.

Ez paradoxnak látszik, pedig — véleményem szerint — mégis igaz.

Nem tudom, vannak, hogy voltak-e tervek itt vagy amott, az ausztriai birodalom teljes elmállasztására; de ha voltak és vannak, a mint hiszem, az autocraton, bár nem követi, mégis igen jól tudja, mily ereje van az alkotmányosságnak, mily ereje van azon fejedelemnek, ki népeinek bizalmára támaszkodik, s különösen igen jól tudja, mily ereje van a magyar királynak Magyarországon.

Ha tehát ezélját csakugyan ki akarná vinni, sietni fog, míg a szabad institutiók által Ausztria erőssé, és a magának visszaadott Magyarország hatalmassá nem lesz, mert ha ezen idő bekövetkezik, bizony sen egyik, sen másik ezélját nem éri.

Ily szempontból véve fel, lehet, hogy a háboru közelebb áll, mint különben állott volna.

De valamint azok, kik 1848-ban a törvényeket alkották, tiszta szándékkal jártak el, s a hazának valódi javát akarták, és a következményekért nem kárhoztatja a nemzet, pedig közvetve és in ultima analysi, ezek hozták nyakunkra az orosz invasiót s amnyi vért és inséget; kérdem: lehetne e józanul kárhoztatni azokat, kik előmozdítói voltak az 1867. évi átalakulásnak. ha netalán ezen átalakulás — mely újra is csak Magyarország önállását kívánja biztosítani — közvetve valami bajt hozna vagy áldozatot kérne a nemzettől?

A jövődő Isten kezében van, de amnyit, azt hiszem, mégis csak bebizonyítottunk, hogy a nemzet képviselői nem üznek játékot a néppel, nem kápráztatják szemeit, nem oly rövidlátók, nem oly gonoszak, hogy háborúba, egy nagy német háború veszélyeibe akarják dönteni a nemzetet. . .

Es azért kérjük tisztelt hazánkfiát, szünjön meg ugy állítani elő a képet, mintha egy lehető háború hazánkra háramolható veszedelmét Ön és csakis Ön fedezte volna fel, és ezt a nagy titkot Ön revellálta volna csak a nép millióinak.

Hazafiúi keblének megnyugtatóására irhatom, hogy érezzük és tudjuk ezt mindnyújan, s hogy a hazától elhárítani legfőbb kötelességünknek tartjuk.

III.

A harmadik vád Kossuth Lajos levelében ez: Az országgyűlés eljárása a cseheket és horvátokat tette ellenségünké és egy orosz invasiót fog nyakunkra hozni.

Ha a panslavismus eszméje csak most, az utolsó időben, vagy éppen a közöslgyi törvények útján született volna; ha nem tudnánk, mi történt e téren már 1842 óta, mi történt 1848-ban Csehországban, Horvátországban, ha az orosz invasio súlyát minden iszonyaival nem éreztük volna 1849-ben, ugy ezen állítást mint mély politikai combinatio eredményét, el lehetne fogadni. De így, ur Isten, mit mondjunk hozzá!

Tudja azt mindenki, hogy a magyar nemzet gát a panszláv törekvésekben. Ezt beszélik maguk a legelső orosz és cseh történetírók. Egyik azt mondja, hogy nagyobb esapás nem érhetne a szlávokat, mint hogy a magyar ketté választotta és örökre meggátolta az egyesülést; másik é k nek nevezi, mely a szlávtestbe van beverve; harmadik pallosnak, mely két oldalról metszi a szláv testet.

Nem tudom, ék vagyunk-e, vagy pallos a szláv testben, azt akkor fogná a világ megtudhatni, ha a panslavismus elég dőre volna a magyar nemzet élete ellen törni, de annyit tudok és érezek, hogy a panslavismus kedvéért meghalni nem akarunk. — És éppen mert nem akarunk, tartottuk szükségesnek, sőt hazafiui kötelességnek: az erősödhetés, az önállóság alkalmát megragadni.

Magyarországnak veszteni való ideje nincs, nem saját hibája miatt — de nincs.

Az ausztriai eddigi rossz politika nem csak elmulasztotta erődöket állítani ilyen panslav appetitusok ellen, sőt saját élete ellen is, hatalmas fegyvert adott legtermészetesebb ellenségének kezébe.

Ezen iszonyu hibát mielőbb helyre hozni, volt a feladat.

Vajjon nincs-e a dolog elkésve? — az a Gondviselés titkaihoz, de a veszély elhárításának megkísértése minden honpolgár feladatához tartozik. Ha a nemzet, eszélyes, higgadt eljárásában nem túláradozó, akkor, azt hiszem — nem késő!

Ily szempontból véve fel, jeleztem mult czikkemben, hogy a veszély közelebb állhat, mint különben; de ur Isten, oka-e ennek a közösügyi szerződés vagy az országgyűlés? Nem oly ártatlan-e, mint a bárány a viznél a mészében a farkas irányában?

És mégis bevallom, Kossuthnak ebbéli vádjá, ámbár mindig helytelen és súlyos vád marad, én reám legalább igen megnyugtató. Ha kétkedtem volna eddig eljárásunk helyességében, ez minden kételyemet eloszlatja.

Ugyanis tény, hogy a panslavismus Magyarország ellensége. — Ha valaki saját eljárásának helyességéről nincs teljesen meggyőződve, csak nézze azt, mit mond természetes ellensége. Ha azon ellenség az eljáráshoz mosolyog, barátságos képet vág, akkor eljárásom rossz; — de ha nyugtalanodik, fészeng, irigy, féltékeny szemmel lesi minden mozdulatomat: akkor eljárásom jó.

Kossuth mondja — és miért ne lehetne igaz — hogy az orosz mozog, a cseh (nem maga a nemzet, de annak panslav része — ezt mi mondjuk) ellenséges indulattal viseltetik irántunk. — Jó uton járunk, nyugodtak lehetünk!

A horvát kérdés kissé másképp áll. Ezek természetes ellenségeink nem lehetnek. A rossz politika félrevezetheti egy időre; a panslavismus hálójába keritheti egy időre, de tartósan ellenségeink nem lehetnek.

Mind a kettő megtörtént: a rossz politika félrevezette a horvátokat, a panslavismus hálójába kerítette.

Az elsőnek következménye volt, egyesülve a másikkal, az 1848-diki véres jelenetek.

Igen, de akkor Kossuth nem csak független volt, de mindenható is, — miért nem sikerült tehát neki a horvátokat nyolcz nap alatt lecsendesíteni?

Nem sikerült azért, mert ezen két factor együtt működött a horvát kérdésben ellenünk.

De hát hogy lehet, hogy most még is azt mondja Andrassy Gyula grófnak, hogy nyolcz nap alatt ki lehetne egyezkedni Horvátországgal? Megvallom ezen körülmény engem nagyon is megerősít azon hitben, hogy a mit Kossuthnak egyik-másik állítására mondtunk, az mégis helyes.

Ugyanis Kossuth azt kívánja Andrassy Gyula gróftól, hogy nyolcz nap alatt keresztül vihetné, a mit ő hasonló, sőt sokkal kedvezőbb körülmények között nyolcz hónap, vagy kétszer nyolcz hónap alatt sem bírt keresztül vinni.

Azt csak nem gondoljuk, hogy Kossuth Lajos annyi- val különb embernek tartsa Andrassy Gyulát magánál, miszerint minden indok nélkül azt higgye, hogy Andrassy-nak az 1861-ki alapokon sikerülhetne a kiegyezkedés, midőn az 1848-ban, a magyar alkotmány szüz évében — mely mindenkire, s így a horvátokra is bizonyosan vonzerővel bír — Kossuthnak nem sikerült.

Ezen kívánatot Kossuth részéről csak úgy lehet magyarázni, miszerint érezte, hogy a kiegyenlítés most könnyebben sikerülhet, hogy az akadályok el vannak háritva.

Es ebben Kossuthnak igaza van, az egyik akadály, t. i. a bécsi pressió — legalább a látható — el van háritva; a rossz politika akadályai el vannak háritva. Bécs megváltoztatta kül- és bel-politikáját.

Ezt állítottuk mi is, ezt állítjuk most is, ezt iparkodtunk bizonyítani; de ezt constatálja Kossuth is, midőn Andrassy-nak nyolcz napi terminust ad a kiegyezésre.

Bécses adat saját állításaink bizonyítására és Kossuth állításainak czárolatára.

Igenis, egyik akadály el van háritva, s így hisszük s reméljük, a horvátokkal a kiegyezés meg fog történni. Ha lassan is, de meg fog; mert az egyszer félrevezetett és felzaklatott szenvedélyeket még annak sem sikerül könnyen lecsendesíteni, a ki első adta a lökést.

Mi a másik factort illeti, a panslavismust — nekem általában az a meggyőződés, hogy a míg ez kancukával és Sibiériával járja körül a világot, bajt tehet ugyan, de tartósan veszedelmes nem lesz; kivált oly nemzetre, mely századok óta élvezzi az alkotmányos szabadságot. Ha pedig a panslavismus a népszabadságot tüzi 'szászlójára, akkor az már nem Oroszország képében fog megjelenni, de akkor Magyarországra is már megszűnt a veszedelem, mert egyik szabadság a másiknak ellensége nem lehet.

Ez idő szerint lehet tehát még most is e részről akadály Horvátországban. De mintán ez akadályt 25 év óta gördítgette minduntalan két hatalmasság utainkba, nagyon természetes, hogy nyolcz nap alatt elhárítani képtelenség.

Teszi, teheti-e tehát az 1867-ki magyar országgyűlés eljárása ellenségeinkké a csehekét és horvátokat? Csupán ezen factum következménye lehet-e egy netaláni orosz invasio? — Itélje meg a tisztelt olvasó.

Rövid akartam lenni, hosszú lettem, de akár miként van, egyet még elhallgatnom nem lehet.

Kossuth levelének elején igen epésen és gúnyosan kel ki báró Wenckheim belügyminiszter ellen, hogy ráolvasta az 1723-ki törvényt.

Valóban szomorú, igen szomorú kénytelenség.

Hanem abstral álljunk most azon tényről, hogy az épen Kossuth személyével történt, mert hiszen a dolognak szomorú oldala épen ebben rejlik.

Vegytek a dolgot objective.

Kossuth azt mondja: „Tény, hogy körülbelül három század óta a magyar nemzet azoknak emlékére csügg a legnagyobb pietással, s a magyar történelem azoknak nevére títzte a hazafiúi hűség legszebb koszorúit, kiket a hatalom hűtlenségi nótával bélyegzett.”

Lám, nem hiába volt gyanum mult ezikkemben, hogy Kossuth a magyar kormány, országgyűlési többség és az

1848-dikihoz hasonló bécsi absolutismus között még ezimboraságot is sejtet, mert már itt a magyar kormány hatalmát egy vonalba állítja azon absolut hatalommal és így mindazon odium, melyet egykor a magyar oly méltán érzett az absolut bécsi hatalom ellen, mindezen odium örökségképen a mostani magyar kormányra szállana át.

Hiszi-e komolyan Kossuth, hogy az absolut hatalom és a parlamentalis felelős kormány hatalma közt semmi, de semmi különbség nincs?

És ha hiszi, gondolja-e, hogy 1848-ban ő közte és a bécsi akkori absolut hatalom közt szintén nem volt semmi különbség? És gondolja-e, hogy azoknak, kiket ő akkor, mint notoriusokat üldözött, ő, az akkori hatalom, — hogy azazoknak nevére a magyar történelem a hazafiúi hűség legszebb koszoruit fogja tűzni?

Istenemre, nem hiszi! — És így hatalom és hatalom között mégis csak van különbség.

De vegyük magát a tényt, úgy a mint történt, Kossuth személyére alkalmazva.

Miben állott Kossuth Lajosnak megdönthetlen creje 1848-ban? Abban, hogy oly igaz és elragadó szavakkal tudta védeni a magyar király jogait? Abban, hogy nem tekintve illustris nevére valaki vagy nem, egyformán suttotta karjának hatalmával azt, ki a magyar király jogait merte sérteni?

Tett-e egyebet Wenckheim Béla báró. — Nem kötelessége-e ezt tenni? Nem koronáztuk-e meg négy hónap előtt a magyar királyt? Nem kötelességünk-e ezen koronát bármí megtámadás ellen épen úgy védeni, mint védte 1848-ban maga Kossuth?

Ha a nemzetből ezen varázserő kihal, a nemzet elvészett, mert nem tud helyébe mást állítani.

Igenis volt, higye meg tisztelt hazánkfia — volt azon

„irtózatoss három sorban“ — a mint azokat méltóztatott maga elnevezni, olyasmí, a mí „evidens erectio contra statum publicum.“

Egy régi jó táblabíró mindig azt mondá, hogy „az mindegy, akár a medve eszi meg az embert, akár a mókus.“

Vajjon mí haszna volna e szegény nemzetnek, ha azon művet, melynek felállítása oly nehezen sikerült, de melytől Isten látja — a nemzet létele függ, — mondom, ha ezen művet nem egy idegen, de az egykor védő kar rombolná szét?

Garibaldi Olaszország kedvence, imádja az egész nemzet, százezer olasz ontaná érte vérét ma; s midőn az aspromontei olasz golyó találta őt, memyre fájhatott ez a nemzetnek; és csodálatos, a nemzet mégis nyugodt maradt. Miért. jó ösztöne sugta, hogy imádottja nem azon utat választá, mely a célhoz vezet.

Kossuth Lajos, a nemzet kedvence, üszköt dob a csendes átalakulás művei közé. Határozottan rossz eszközt választ céljai kivitelére.

Megmozdul-e szavára a nemzet?

Nem, ezerszer nem!!!

Hiszen ő — Kossuth Lajos maga mondja — „hogy a magyar népben csodás öntudattal él az önfenntartás ösztöne.“

PESTEN. oct. 12.

